

Zpráva o činnosti České národopisné společnosti, z. s., v letech 2020–2023

Činnost České národopisné společnosti, z. s. (dále ČNS), jako největší oborové organizace sdružující etnology a zástupce příbuzných oborů v České republice byla v letech 2020–2023 (resp. od září 2020 do 18. září 2023, což je období, kterému je věnována v této zprávě pozornost) jako v předchozích letech mnohohrstevnatá a úspěšná. ČNS pokračovala v řadě aktivit, kterým se věnuje dlouhodobě, mnohdy již po celá desetiletí, zároveň ale – ať již z vlastní iniciativy, nebo pod vlivem vnějších okolností – byla ČNS postavena před celou řadu nových výzev, které úspěšně zvládla. V letech 2020–2023 byla ČNS nucena vyrovnávat se hned s několika okolnostmi znesnadňujícími její fungování: patřila mezi ně pandemie covid-19, rychlé a opakované změny legislativního prostředí a související extrémní nárůst byrokratických povinností, zásadní technické problémy při provozu bibliografie národopisných příspěvků způsobené externími faktory či nutnost delimitace a přestěhování spolkového archivu. Intenzivní úsilí Hlavního výboru (dále HV) ČNS a nezištná pomoc členek a členů společnosti ale přispěly k tomu, že ČNS si udržela svou přirozenou roli vrcholného profesního sdružení českých etnologů, zachovává si vnitřní dynamiku a akceschopnost, přes probíhající generační obměnu má stabilní počet členů, je úspěšná při získávání externí finanční podpory, realizuje a neustále zkvalitňuje vydavatelskou činnost

a je stále viditelnější i v mezinárodním vědeckém a odborném prostředí.

Tato zpráva o činnosti ČNS je členěna do oddílů podle druhu aktivit a vychází z výročních zpráv ČNS, které jsou od roku 2015 zveřejňovány na webových stránkách ČNS. Zpráva o činnosti aktivity shrnuje a hodnotí, podrobné informace o vybraných specifických oblastech činnosti ČNS obsahují dílčí zprávy, které na hlavní zprávu navazují a jsou publikovány v tomto čísle Národopisného věstníku. Zprávu připravil předseda ČNS Jiří Woitsch, podklady a konkrétní texty pro její zpracování poskytli členky a členové HV ČNS.

Činnost exekutivy

Česká národopisná společnost byla řízena HV, jehož členové byli zvoleni na valném shromáždění v září 2020 v Příbrami, HV pracoval po celé tři roky v nezměněném složení. Jeho členy byli: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D. (předseda ČNS), PhDr. Eva Kuminková, Ph.D. (místopředsedkyně, pověřena agendou mezinárodní spolupráce), PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D. (vědecká tajemnice), PhDr. Jana Pospíšilová, Ph.D. (pokladní), Mgr. Marta Kondrová (pověřena agendou GDPR), PhDr. Roman Malach, Ph.D. (pověřen agendou digitalizace a pasportizace dotazníků), PhDr. Martin Novotný, Ph.D. (pověřen správou webových stránek ČNS), PhDr. Jana Poláková, Ph.D. (pověřena agendou spolupráce s dopisovateli), Mgr. Aleš Smrčka, Ph.D. (pověřen agendou Národopisného věstníku).

HV se na svých jednáních setkával pravidelně, zpravidla čtyřikrát ročně. Vynucenou novinkou byla realizace

on-line a hybridních zasedání HV, a to v důsledku karanténních opatření souvisejících s pandemií covid-19. Po svém zvolení v roce 2020 se HV sešel 15. září 2020 v Hornickém muzeu v Příbrami-Březových Horách a 11. prosince 2020 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., detašované pracoviště Brno. V roce 2021 se HV sešel na čtyřech jednáních: 10. března 2021 (videokonference), 16. června 2021 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., 16. září 2021 v Národním ústavu lidové kultury ve Strážnici a konečně 10. prosince 2021 v NMvP – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm (hybridně). V roce 2022 se HV opět sešel na čtyřech jednáních, a to 14. března 2022 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., 9. června 2022 v Moravském zemském muzeu, 14. září 2022 v NMvP – Muzeu v přírodě Vysočina a konečně 9. prosince 2022 v NMvP – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. V roce 2023 jednal HV 21. března 2023 v Muzeu a galerii Prostějov, 14. června 2023 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., a 18. září 2023 v Muzeu a galerii Prostějov. Většina jednání proběhla v institucích, které jsou zároveň kolektivními členy ČNS, případně se podílely na přípravě konferencí ČNS, což dokládá úzkou a úspěšnou spoluprací ČNS s jejími kolektivními členy a dalšími partnery.

Hlavní výbor na svých jednáních řešil důležité otázky a problémy spjaté s činností ČNS, přičemž o své činnosti a rozhodnutích informoval členy ČNS v rámci pravidelně vydávaného *Zpravodaje České národopisné společnosti*, který je zveřejňován na webových stránkách ČNS

(<http://www.narodopisnaspolocnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>) a rozesílán členům společnosti.

Po celé tři roky pokračovala úspěšná spolupráce ČNS s *Radou vědeckých společností* (dále RVS). Ta spočívala v pravidelné účasti na plenárních zasedáních RVS (ta se konala 24. února 2021, 27. dubna 2022 a 12. dubna 2023), na kterých zástupci ČNS vždy spolurozhodovali o dalším směřování RVS, přijímání nových vědeckých společností do RVS atd. O činnosti ČNS byla RVS informována v pravidelných Ročních zprávách o činnosti vědecké společnosti, ve kterých ČNS referovala vždy o cca 20 výstupech (publikace, konference, ankety, ceny atd.). Některé zvláště významné výstupy se posléze „propasly“ do zpráv o aktivitách RVS jako celku a byly tak zviditelněny v rámci široké odborné obce. Úspěšná spolupráce a fungování ČNS v rámci RVS je fruktifikováno i ve finančních dotacích, kterými RVS pravidelně a stabilně podporuje zejména vydávání Národopisného věstníku a další aktivity ČNS.

Dalšími institucemi, se kterými ČNS během let 2020–2023 úzce spolupracovala, bylo *Ministerstvo kultury ČR* a *Národní ústav lidové kultury ve Strážnici*. ČNS se průběžně podílela jako expertní poradní orgán na přípravě a aktualizaci Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu pro období 2021–2025, resp. příslušné části Státní kulturní politiky a souvisejících dokumentů. Členové a členky ČNS též byli a jsou členy Národní rady pro tradiční lidovou kulturu a dalších poradních orgánů Ministerstva kultury ČR. Dlouholetá spolupráce s Národním

ústavem lidové kultury se nejviditelněji projevuje při předávání cen v Anketě ČNS, které probíhá v rámci Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Na méně zřejmé, ale neméně podstatné úrovni se spolupráce propisuje do společného pořádání konferencí, workshopů, koordinaci publikačních aktivit atd. Při stejných příležitostech vstupovala ČNS – vždy po projednání v HV – do četných národních a mezinárodních partnerství s výzkumnými institucemi (např. Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.), univerzitními pracovišti (např. Ústav evropské etnologie FF MU), muzei a galeriemi (např. Národní muzeum v přírodě a jeho organizační součástí) či mezinárodními vědeckými společnostmi (např. SIEF – International Society for Ethnology and Folklore).

HV v letech 2022–2023 ve spolupráci s kolektivními členy (Národní muzeum v přírodě a Etnologický ústav AV ČR, v. v. i) a především Muzeem a galerií v Prostějově (dále MGP) připravil *Valné shromáždění a konferenci ČNS*. V rámci tradice střídání míst konání konferencí mezi Čechami, Moravou a Slezskem byla oslovena ředitelka MGP Mgr. Veronika Hrbáčková, s jejíž podporou se organizaci celé akce podařilo zajistit. Členka HV dr. Eva Kuminková následně vypracovala výzvu k zaslání abstraktů na konferenci, která byla zveřejněna na podzim 2022 na webových stránkách ČNS, včetně on-line formuláře pro přihlašování. Konference ČNS, která navázala na VS, proběhla pod názvem *(NE) Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie* ve dnech 19.–21. září 2023 v Národním domě v Prostějově.

Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc.

Jak byla členská základna ČNS informována již ve zprávě o činnosti ČNS za léta 2017–2020, na základě jednání doc. PhDr. Miroslava Války, Ph.D., s paní PhDr. Alenou Plessingerovou, CSc., nabídla dr. Plessingerová ČNS velkorosý finanční dar, který posloužil ke zřízení účelového dárcovského fondu PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc. V roce 2021 byly prostředky, se kterými fond disponuje, obohaceny i o další peněžitý dar, a to od doc. PhDr. Ireny Štěpánové, CSc., z pozůstalosti jejího otce.

Dárcovský fond byl zřízen za účelem podpory etnografických terénních výzkumů vysokoškolských studentů oboru etnologie na území České republiky. Je zaměřen jak na etnografické výzkumy jevů materiální kultury (vesnické stavitelství, lidový oděv, strava, transport, malovýrobní zemědělství, domácí a řemeslná výroba, lidové a zlidovělé umění), tak nemateriálních kulturních jevů výročního a rodinného obyčejového cyklu, lidové religiozity a léčitelství. Vzhledem k modernizaci života ve vesnickém i městském prostředí lze u zmíněných jevů sledovat jejich vývoj provázený novými funkcemi, jež odpovídají současným životním formám. Základním kritériem při výběru soudobých kulturních forem je však jejich vazba na tradici.

Udělování finanční podpory studentům z dárcovského fondu je podmíněno zpracováním výzkumného projektu (ideový záměr, termín, lokalizace a finanční náklady výzkumu) v češtině, který

student předloží do 30. listopadu roku, jenž předchází roku vlastního výzkumu, Správní radě fondu. Ta zasedala pravidelně jedenkrát ročně a pracovala v období 2020–2023 ve složení: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D. (předseda ČNS), PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D. (vědecká tajemnice ČNS), PhDr. Martin Novotný, Ph.D. (člen HV ČNS), doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D. (zástupce ÚEE FF MU Brno), doc. PhDr. Marek Jakoubek, Ph.D. et Ph.D. (zástupce ÚE FF UK Praha). Dozorčí rada fondu byla totožná s kontrolní komisí ČNS ve složení: PhDr. Roman Doušek, Ph.D., Mgr. Jan Pohunek, Ph.D., a Mgr. Alexandra Zvonařová. Zasedání správní rady fondu proběhla 11. prosince 2020 v Etnologickém ústavu AV ČR, v. v. i., detašované pracoviště Brno, 10. prosince 2021 v NMvP – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a konečně 9. prosince 2022 v NMvP – Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm.

V období 2020–2023 bylo podpořeno celkem 6 studentských projektů (v roce 2021 nebyl s ohledem na pandemii covid-19 znemožňující realizaci terénních výzkumů podpořen žádný projekt), ve všech případech se jednalo o studenty a studentky ÚEE FF MU. Jednalo se o následující žadatele a projekty:

2020

Kateřina Vlková: *Současný kulturní a společenský život vesnice v západních Čechách*

Jitka Petřeková: *Vliv turismu na život a kulturu obyvatel valašské vesnice Velké Karlovice*

2022

Kateřina Nečacká: *Současná podoba religiozity u římských katolíků a členů Českobratrské církve evangelické na Rusavě a jejich vzájemné vztahy*

Petr Drastil: *Obnovená obchůzka královniček ve Svatobořicích-Mistříně*

2023

Anna Varausová: *Projevy tanečnosti v rámci současných festivit na jižní Moravě*

Petr Drastil: *Funkce dětské složky Národopisného souboru Bítešan z Velké Bíteše*

Výsledky výzkumů jsou formou odborných studií průběžně publikovány na stránkách Národopisného věstníku, výzkumné zprávy a další dokumentace jsou pro další využití dostupné v archivních fondech ČNS. Více informací o fondu lze nalézt na webových stránkách České národopisné společnosti (<http://www.narodopisnaspolocnost.cz/index.php/darcovsky-fond>).

Členská základna

ČNS průběžně kontroluje, doplňuje a aktualizuje kontaktní informace jednotlivých členek a členů (v rámci možností daných nařízeními o GDPR, z důvodů ochrany osobních údajů nejsou v této části zprávy uváděna až na výjimky konkrétní jména nově přijatých či vystoupivších členek a členů, ale pouze agregovaná statistická data) a průběžně reviduje členskou základnu a kontroluje placení členských příspěvků. Jak již bylo uvedeno výše, členská základna ČNS zůstává stabilní, v důsledku odchodu seniorních členů ČNS do důchodu, nebo bohužel jejich úmrtí,

dochází k přirozené obměně členské základny, a to především přijímáním nových členek a členů z řad studentů a čerstvých absolventů oboru. K jednostrannému ukončování členství v ČNS dochází zpravidla z důvodů dlouhodobého neplacení členských příspěvků, případně z rozhodnutí samotných členek a členů, většinou v případech ukončení působení v oboru. Členská základna je, co se týče geografického původu členstva ČNS, poněkud nevyvážená, převažují osoby žijící/profesionálně působící na Moravě a ve Slezsku. Jistou nevyváženost lze sledovat i ve spektru zaměstnavatelů členek a členů ČNS, kde výrazně převažují regionální muzea a další paměťové instituce nad akademickými a univerzitními pracovišti.

V letech 2020–2023 zemřelo 9 členů a členek ČNS, vč. několika členek a členů čestných, kteří se mimořádně zasloužili o rozvoj ČNS: Jitka Noušová, Věra Trkovská (2020); Milena Secká (2021); Romana Melmukova Šašecí, Soňa Švecová, Josef Kandert (2022); Mirjam Moravcová, Alena Plessingerová a Věra Kovářů (2023). Deset osob svoje členství v ČNS ukončilo a jedna byla vyloučena pro neplacení členských příspěvků. Ve stejném období bylo do ČNS přijato 21 osob a novým kolektivním členem se stalo Národní zemědělské muzeum. K 18. září 2023 tak bylo evidováno 168 řádných, 15 čestných, 2 mimořádní a 23 kolektivních členů ČNS.

Vztahy s jednotlivými institucemi (kolektivními členy) jsou na velmi dobré úrovni, svědčí o tom mj. poskytování výtisků z vlastní produkce pro recenzní účely *Národopisného věstníku*, či výše

uvedená spolupráce při organizaci konferencí a dalších akcí. Pro další období fungování společnosti se jako klíčový úkol HV jeví udržení a případně i zvýšení počtu členek a členů a po zkušenostech z let 2020–2023 i příprava úpravy stanov ČNS, která by vyjasnila ne zcela zřejmé postavení mimořádných členů a umožnila přijímat za řádné členy a členky ČNS i osoby, které aktivně působí v oborech etnologie příbuzných a mají zájem o problematiku tradiční kultury, kulturního dědictví, internetnických vztahů atd.

Publikační aktivity

Vydavatelská činnost ČNS zahrnuje po všechny tři roky vydávání vlastního odborného periodika, *Národopisného věstníku*, dále pravidelná suplementa *Národopisného věstníku* v podobě *Zpravodaje Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení* a *Zpravodaje ČNS*. Specifickou formou publikačních aktivit je provozování internetových stránek ČNS a bibliografické databáze národopisných příspěvků.

Národopisný věstník (dále NV) vycházející již od roku 1906 byl i v letech 2020–2023 vlajkovou lodí publikačních aktivit ČNS. NV je vědecký recenzovaný časopis, který je zaměřen na studium tradiční lidové kultury středoevropského prostoru, současných kulturních forem vyrůstajících z lidových tradic a témat z oblasti historické etnologie. Časopis publikuje články v češtině, slovenštině, polštině, němčině a angličtině. NV představuje druhý nejdéle vydávaný oborový vědecký časopis české etnologie a je pravidelně indexován a abstrahován

v mezinárodních bibliografických databázích ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities), AIO (The Anthropological Index Online of the Royal Anthropological Institute), CEJSH (Central European Journal of Social Sciences and Humanities), EBSCO a v prestižní databázi SCOPUS. V roce 2020 byla uzavřena i smlouva mezi ČNS a knihovnou Akademie věd ČR (KNAV) o zařazení NV do digitální knihovny KNAV.

Časopis v období 2020–2023 řídil jako vedoucí redaktor doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D., juniorním redaktorem/redaktorem byl Mgr. Aleš Smrčka, Ph.D. Mezinárodní redakční rada pracovala ve složení PhDr. Karel Altman, CSc., PhDr. Helena Beránková, doc. PhDr. Daniel Drápala, Ph.D., Anna Drozdž, PhD, DLitt, prof. Gero Fischer, doc. PhDr. Hana Hlôšková, CSc., PhDr. Markéta Holubová, Ph.D., Mgr. Marta Kondrová, PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D., PhDr. Helena Mevaldová, Małgorzata Michalska, Ph.D., Mgr. Markéta Palowská, Miloš Rašić, MA, Mgr. Aleš Smrčka, Ph.D., Dr. Marketa Spiritova, PhDr. Tereza Šlehoferová, Ph.D., doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D., (předseda redakční rady).

K 18. září 2023 rezignoval na funkci redaktora a člena redakční rady Mgr. Aleš Smrčka, Ph.D., a ke stejnému datu byl HV ČNS jmenován novým redaktorem PhDr. Mgr. Oto Polouček, Ph.D. z Ústavu evropské etnologie FF MU. Ke stejnému datu došlo i k další obměně ve složení redakční rady, kdy PhDr. Helenu Mevaldovou vystřídala Mgr. Daniela Záveská (Etnografické oddělení Historického muzea Národního muzea v Praze).

NV je zveřejňován v tištěné podobě a zároveň v elektronické podobě jako plně open access (volně a zdarma dostupný) časopis. K výraznému posunu v dostupnosti, viditelnosti a mezinárodní „čtenosti“ NV došlo v roce 2023, kdy byly spolu s vydáním čísla 1/2023 časopisu v červnu 2023 spuštěny nové a moderní samostatné internetové stránky NV (<https://narodopisnyvestnik.cz/>) s vlastním online archivem všech doposud vydaných čísel za více jak stoletou existenci časopisu. Všechny recenzované stati jsou nově opatřovány identifikátory DOI a registrovány společností Crossref, což jim zaručuje snadnou indexovatelnost a viditelnost v globálním prostředí. Od tohoto kroku si redakce NV a HV ČNS slibují zvýšení citovanosti časopisu a zlepšení jeho postavení ve stále vzrůstající konkurenci vědeckých periodik v humanitních a sociálních vědách. Spolu s nastolením úplně nové kvality v technickém a technologickém standardu publikování byl z iniciativy Mgr. Aleše Smrčky, Ph.D., připraven i nový vizuální styl časopisu.

ČNS v letech 2020–2023 i nadále vydávala *Zpravodaj ČNS*, interní spolkovou tiskovinu informující o aktuálním dění v ČNS, která je publikována třikrát ročně (č. 1 vždy v březnu, č. 2 v červnu a č. 3 v prosinci každého roku). Členům ČNS je *Zpravodaj* distribuován elektronicky pomocí e-mailů. *Zpravodaj ČNS* je také vyvěšen na webových stránkách společnosti (<http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>).

Důležitým publikačním nástrojem a kanálem prezentace aktivit ČNS jsou již i její *webové stránky* (www.narodopisnaspolecnost.cz/).

narodopisnaspolecnost.cz). Webové stránky ČNS přináší řadu informací nejen o dění v ČNS (důležité dokumenty, informace o orgánech ČNS, přihláška, informace ve vztahu k GDPR, informace o činnosti komisí ČNS atd.), ale stránky slouží též jako významná a otevřená platforma pro sdílení informací o dění v celém oboru a příbuzných disciplínách. Pravidelně jsou zde zveřejňovány nejen Zpravodaje ČNS, ale i informace o aktuálních odborných akcích, výstavách, vydávaných publikacích, konferencích a seminářích. Na stránkách jsou uvedeny výsledky jednotlivých ročníků Ankety ČNS a Studentské ceny ČNS. Webové stránky byly do poloviny roku 2023 také publikační platformou pro elektronické zveřejňování NV. Důležité informativní části stránek jsou dostupné i v anglickém jazyce.

Publikační činnost ČNS pokračovala v letech 2020–2023 i pomocí *bibliografické databáze národopisných příspěvků* z regionálních časopisů a sborníků (<https://cns.tritius.cz/>), jejíž provozování a zajištění technické funkčnosti se stalo náročným úkolem pro pověřeného člena HV ČNS dr. Martina Novotného, hlavní autorku záznamů v databázi Mgr. Jiřinu Veselskou a několik dalších spolupracujících osob a institucí. Provozování, resp. znovuzprovoznění databáze si též vyžádalo značnou finanční investici grantových i institucionálních prostředků ČNS.

Databáze, která je veřejně dostupná od roku 2009, obsahuje údaje o produkci v oborově orientovaných a regionálních časopisech. Jedná se o efektivní způsob informování zájemců o existenci textů

v lokálně a regionálně vázaných tiskovinách a její plnění daty kontinuálně probíhalo až do roku 2020. V roce 2019 došlo k propojení databáze s portálem knihovny.cz, což významně zvýšilo přístupnost dat zpracovaných ČNS nejširší veřejnosti.

Na jaře roku 2020 nicméně došlo k závažným problémům s plněním databáze novými údaji a následně i s její dostupností v on-line prostředí. Zastaralé softwarové prostředky užívané k provozu databáze (knihovní systém Clavius) a ne zcela optimální prostředí webhostingu a správy dat způsobily, že se databáze nakonec stala zcela nedostupnou pro veřejnost a nebylo do ní možné ani vkládat nová data. Problém se ani přes intenzivní snahu HV ČNS nepodařilo vyřešit ani v roce 2021, a to především z důvodu nedostatku finančních prostředků, neboť jediným východiskem ze vzniklé situace byl převod značně rozsáhlého souboru dat do nového knihovního systému a zajištění technicky náročného webhostingu.

Komplexní a dlouhodobé řešení bylo (s podporou grantu Ministerstva kultury ČR) nalezeno a realizováno až v roce 2022 a spočívalo v a) kontrole, aktualizaci a zálohování všech dat obsažených v databázi, převodu dat do optimálního softwarového prostředí (nákup licence ke knihovnímu systému Tritius) a migraci bibliografické databáze na nový hardware (zajištění webhostingových služeb) a dále v b) provedení kontroly a aktualizaci bibliografických záznamů a konečně v c) znovupřístupnění bibliografické databáze veřejnosti. Celé řešení bylo rozděleno do třech vzájemně provázaných částí, které se dále členily na řadu dílčích aktivit.

Vzhledem k tomu, že ČNS nedisponuje vlastními IT specialisty ani sofistikovaným technickým vybavením, byla většina prací úspěšně realizována formou nákupu služeb. Konverze dat byla provedena do nově pořízeného knihovního systému Tritius, který splňuje nové standardy RDA a MARC21, jeho garantovaná technologická životnost je minimálně 15–20 let, má zajištěn trvalou online podporu, aktualizaci a je možné jej používat přes webové rozhraní odkudkoliv. Výsledkem je opětovně plně funkční bibliografická databáze národopisných příspěvků provozovaná v moderním a stabilním hardwarovém i softwarovém prostředí zajišťujícím její dlouhodobou funkčnost a udržitelnost s minimálními náklady. Existenci databáze lze považovat za významný přínos pro obor, neboť jde o jedinečný a nenahraditelný informační zdroj. Databáze aktuálně obsahuje 16 618 bibliografických záznamů, je průběžně aktualizována a počítá se s jejím doplňováním o další záznamy i v dalších letech.

Archiv a knihovna ČNS, digitalizační aktivity

Činností ČNS na poli vědeckém, organizačním i čistě „provozním“ průběžně vznikala a vzniká celá řada písemných a dalších (obrazových, fotografických, digitálních) materiálů. Většina starších písemností byla již v minulosti v souladu s příslušnými zákony uložena v řádně akreditované archivní instituci, konkrétně v Mašarykově ústavu a archivu Akademie věd České republiky, v. v. i. (dále MÚA) ve fondu Národopisná společnost československá (1893–2002). Provozní archiv

ČNS (v zásadě tzv. spisovna vč. veškerých účetních a personálních dokladů) a poněkud nesystémově i nejcennější část písemností vzniklá vědeckou a vědecko-organizační činností ČNS, zejména veškeré tzv. velké a malé dotazníky a zprávy dopisovatelů z minulých desetiletí, však byly od 90. let 20. století provizorně uloženy v Etnografickém oddělení Historického muzea Národního muzea v objektu tzv. Švýčárny v Kinského sádkách v Praze. Péči o tyto dokumenty a jejich systematické evidenci se dlouhodobě a s mimořádným nasazením věnovala PhDr. Helena Šenfeldová. Na témže místě byla uložena nijak neevidovaná sbírka knih (většinou darů členů ČNS) a publikací v minulosti společností vydaných, kterou spravovala PhDr. Helena Mevaldová. Toto dlouhodobé, avšak do jisté míry funkční provizorium umožňovalo materiály alespoň částečně zpřístupňovat badatelské veřejnosti, provádět jejich digitalizaci (viz dále), avšak zároveň negarantovalo jejich řádné a bezpečné uložení.

Vzhledem k havarijnímu stavu budovy tzv. Švýčárny, jejímu kritickému zamoření parazity a nevyjasněným majetkoprávním vztahům rozhodlo Národní muzeum o okamžitém a bezpodmínečném vyklizení budovy během roku 2023. HV ČNS byl tedy na jaře 2023 náhle postaven před nutnost urychleně, avšak zároveň koncepčně a s dlouhodobou platností rozhodnout o dalším umístění veškerých zmíněných písemností, knih a dalších materiálů.

Po zevrubném zhodnocení situace a zvážení všech možností HV ČNS dne 21. 3. 2023 určil, že archiv ČNS (starší část

provozních materiálů s výjimkou tzv. živých spisů a zejména veškeré dotazníky a zprávy dopisovatelů) budou předány do MÚA. Veškeré písemnosti vzniklé činností ČNS a jejich spolupracovníků tak budou uloženy na jednom místě a v řádně akreditovaném archivu vybaveném příslušnou infrastrukturou. Jejich badatelské využití a ochrana bude probíhat standardizovaným způsobem. Po jednání mezi předsedou ČNS a zástupci MÚA a po předchozí dezinfekci a dezinsekcii (realizována dne 22. května 2023) všech archivních materiálů provedené na účet ČNS byly archiválie dne 13. června 2023 fyzicky i smluvně předány do péče MÚA. V následujícím období bude probíhat jejich soupis a uložení v souladu s příslušnou archivní legislativou. Uzavřela se tím několik desetiletí trvající etapa fungování provizorního „archivu“ ČNS, a to způsobem, který lze považovat z hlediska uchování archivního dědictví společnosti za zcela optimální.

HV ČNS dne 21. 3. 2023 zároveň rozhodl o tom, že dlouhodobě zcela nevyužívaná tzv. knihovna ČNS obsahující běžnou národopisnou produkci standardně dostupnou v obecných i specializovaných knihovnách, paměťových institucích apod. bude zcela zrušena. Publikace byly v průběhu roku 2023 provizorně sepsány PhDr. Helenou Mevaldovou a následně nabídnuty relevantním oborovým institucím, zbytek bude z rozhodnutí HV ČNS nabídnut k odprodeji nebo skartován. V případě publikací (vč. Národopisného věstníku) bude zachován archiv vydaných publikací (2 kusy od každého vydaného titulu), který bude uložen v některém z depozitářů Etnografického oddělení

Historického muzea Národního muzea. Veškerá ostatní remitenda byla či bude v průběhu roku 2023 nabídnuta k rozebrání členské základně společnosti (zejména v rámci Valného shromáždění ČNS v září 2023), zbytek bude z rozhodnutí HV ČNS nabídnut k odprodeji nebo skartován.

Jak bylo uvedeno výše, nejcennější a nejzajímavější částí písemností vzniklých činností ČNS jsou tzv. velké a malé dotazníky a zprávy dopisovatelů. Dotazníkové výzkumy ČNS byly realizovány od roku 1958 pod garancí významných představitelů oboru (např. doc. D. Stránské, dr. J. Vařeky, dr. A. Plessingerové, dr. J. Staňkové, dr. J. Kramaříka, prof. V. Frolce, doc. M. Války, Mgr. J. Veselské). Jednotlivé dotazníky se věnovaly např. tématům: lidové obydlí, oděv, zpracování lnu, konopí a vlny a ručního tkaní, starým zemědělským soustavám, lidové stravě obřadní, sváteční i všední, lidovému figurálnímu sochařství, tradiční svatbě a dalším rodinným obyčejům, výročním obyčejům, řádu každodenního života atd. Vzhledem k unikátnosti těchto materiálů a možnému širokému badatelskému využití se ČNS dlouhodobě věnovala (první fáze proběhla v letech 2012–2016 pod vedením doc. PhDr. Daniela Drápaly, Ph.D.) jejich digitalizaci a pasportizaci s cílem umožnit zpřístupnění dotazníků v online prostředí.

Druhá fáze digitalizace a pasportizace dotazníků započala pod vedením člena HV ČNS PhDr. Romana Malacha, Ph.D. v roce 2019 a její první část byla v období 2020–2023 téměř dokončena. Aktivity se soustředily jak na „hrubou“ digitalizaci

materiálu (skenování, převod do pdf a dalších formátů), tak na pasportizaci (doplnění metadat pro možnost budoucí online prezentace). U jednotlivých digitalizovaných souborů byla prováděna kontrola úplnosti a porovnání s originály, jednotné systematické pojmenování a zařazení do příslušných adresářů. Každý jednotlivý dotazník byl pasportizován po formální a obsahové stránce a takto zpracovaná metadata byla uložena do speciálně upravené elektronické karty se záznamem o digitalizaci archivního materiálu.

K datu podání této zprávy bylo ukončeno skenování všech dotazníků uložených v archivu ČNS (zde se ukazuje, že část materiálů byla v minulosti pravděpodobně ztracena, příp. se může nacházet v jiné doposud nezjištěné instituci – např. VD 5, 23, 27, 19; MD 1, 16, 27, 28, 37, 55) a provedena časově i odborně náročná pasportizace celkem 11 356 dochovaných dotazníků z celkového počtu 12 387. Zbývající dotazníky budou pasportizovány v roce 2024 a dle finančních možností ČNS bude následovat realizace technického řešení směřující ke vzniku databáze/portálu a online zpřístupnění veškerých materiálů.

Anketa ČNS a Studentská cena ČNS

Organizací *Ankety o nejvýznamnější počín v oboru za uplynulý kalendářní rok* se ČNS snaží systematicky oceňovat odborné aktivity rozvíjené v oboru za poslední kalendářní rok – a tím i dle svých možností a sil přispět k popularizaci jednotlivých výstupů, které mnohdy neprávem zůstávají odbornou i laickou veřejností opomíjeny. Děje se tak ve třech kategoriích:

publikace; výstava, expozice; projekt, akce, konference. O udělení ceny rozhodují v rámci ankety všichni řádní, mimořádní a čestní členové ČNS, hlasování se pravidelně účastní cca 50 individuálních i kolektivních členů ČNS. Jako ocenění mimořádného počínu v oboru v uplynulém roce uděluje ČNS prostřednictvím hlasování členů HV ČNS též Čestnou cenu ČNS „Pět rudých růží“. Anketu o nejvýznamnější počín administrovala v období 2020–2023 členka HV a tajemnice ČNS PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D.

Vzhledem ke karanténním opatřením v souvislosti s pandemií covid-19 byla ocenění v rámci ankety v roce 2021 předána provizorním, ale velice důstojným způsobem v rámci konference Muzea v přírodě a jejich podíl na záchraně vesnického stavitelství konané v září 2021 ve Strážnici, v letech 2022 a 2023 již předání proběhlo standardním způsobem na slavnostním ceremoniálu, který je součástí Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici. Kompletní údaje o výhercích ankety a laureátech Čestné ceny ČNS je možné dohledat na internetových stránkách ČNS (<http://www.narodopisnaspolcnost.cz/index.php/o-nas/anketa-cns>), zde je uvádím pouze ve zkrácené podobě:

2021

Publikace. Polouček, Oto: *Babičky na bigbitu. Společenský život na moravském venkově pozdního socialismu*

Výstava/expozice. *Do Brna široká cesta. Kramářské písně se světskou tematikou / Pohledy do minulosti Klobouk*

Konference. *Etnologie mezi vědou a politikou*

Pět rudých růží. NMvP – VMP za pří- nos k obnově tradičních řemesel v sou- vislosti s rekonstrukcí NKP Libušín pod vedením Lud'ka Dvořáka

2022

Publikace. Beránková, Helena – Dvořáková, Hana (eds.): *Lidová kultura na Moravě v zrcadle času*

Výstava/expozice. *Masky, kostýmy, maskary. Maskované obchůzky a průvo- dy v tradici jihovýchodní Moravy*

Konference. *Muzea v přírodě a jejich role při záchraně lidové architektury*

Pět rudých růží. Kolektiv pracov- níků NPÚ za úspěšné ukončení revi- talizace selského dvora U Matoušů v Plzni-Bolevci

2023

Publikace. Škabrada, Jiří: *Nástin vý- voje vesnických půdorysů a plůžin v Čechách*

Výstava/expozice. *Tradiční kultura na Moravě v zrcadle času*

Konference. *Nositelé nemateriálního kulturního dědictví a paměťové instituce*

Pět rudých růží. MK ČR a NÚLK za zá- pis programu Nositel tradice lidových řemesel do Registru osvědčených po- stupů UNESCO

Od roku 2016 je pravidelně vyhlašo- vána *Studentská cena ČNS*. ČNS takto podporuje vědeckou práci mladých ba- datelů v oboru etnologie, a to ve dvou kategoriích – cena je určena pro nejlepší bakalářskou a nejlepší magisterskou di- plomovou práci. Členové HV zároveň stanovili finanční odměnu pro vítěze, která je hrazena z finančních prostředků ČNS.

HV ČNS dále stanovil, že přihlášené práce musejí mít etnologické téma a být

založeny na vlastním výzkumu (terénním, archivním, muzejním), popřípadě zpraco- vávat závažný teoretický nebo metodo- logický problém z oblasti etnologických věd. Do soutěže jsou přijímány bakalář- ské nebo diplomové práce obhájené v po- sledních dvou kalendářních letech před vyhlášením soutěže na daný rok. Jako finální termín pro přihlašování prací byl stanoven vždy poslední únorový den da- ného roku. Přihlášené práce každoročně hodnotila porota složená z odborníků, členů HV ČNS. Při nízké kvalitě a počtu zaslaných prací si porota vyhradila prá- vo *Studentskou cenu* neudělit, což na- stalo v různých kategoriích v letech 2022 a 2023. Největší množství prací zaslaných do soutěže bylo obhájeno na Ústavu ev- ropské etnologie FF MU.

Informace o *Studentské ceně* jsou pra- videlně zveřejňovány na internetových stránkách ČNS a rozesílány na všech- na relevantní vysokoškolská pracoviště v ČR. I o *Studentské ceně ČNS*, kterou ad- ministruje taktéž členka HV PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D., ČNS pravidelně in- formuje na svých webových stránkách ([http://www.narodopisnaspolecnost.cz/ index.php/o-nas/studentska-cena](http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/o-nas/studentska-cena)). V ob- dobí 2020–2023 byly oceněny tyto práce:

2021 (přihlášeno 7 prací)

BP: Vranovský, Karel: *Kinship: "Void" Categories*. Olomouc: Katedra sociolo- gie, andragogiky a kulturní antropologie Univerzity Palackého

DP: Kosmelová, Natália: *Tradičná gas- tronómia Sápmi v súčasnej sámskej kul- túre*. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU

2022 (přihlášeno 6 prací)

BP: cena neudělena

DP: Vrlová, Lucie: *Tvorba katalogu fotografického fondu Antonína Václavíka*. Praha: Katedra pomocných věd historických a archivního studia FF UK

2023 (přihlášeno 5 prací)

BP: Ferstlová, Miroslava: *Folklorní festivity v Lanžhotě se zaměřením na jejich komparaci v 70. letech 20. století a současnosti*. Brno: Ústav evropské etnologie FF MU

DP: cena neudělena

Dopisovatelé

Na konci roku 2020 převzala agendu dopisovatelů ČNS členka HV ČNS PhDr. Jana Poláková, Ph.D. Viz její samostatná zpráva.

Činnost komisí

V souladu se stanovami ČNS může HV ČNS vytvářet komise pro koordinaci a spolupráci s ostatními vědeckými společnostmi nebo s jinými vědeckými a výzkumnými institucemi. V současnosti pracují v rámci činnosti ČNS dvě komise: Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení a Komise pro lidové obyčejy.

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení pod vedením Romana Tykala uspořádala v letech 2020–2023 ve spolupráci s dalšími subjekty tři vědecké konference: (1) Při příležitosti 40. výročí otevření Muzea vesnice jihovýchodní Moravy a u příležitosti 100 let od narození architektů Otakara Máčela a Jaroslava Vajdiše konferenci Muzea v přírodě a její role při záchraně lidové architektury (15.–16. září 2021, Strážnice, 10 referátů),

(2) konferenci Objekty venkovského stavitelství na původních místech s muzejními či jinými expozicemi u příležitosti 130 let od narození Ing. Josefa Kšíra (1.–2. června 2022, Příkazy u Olomouce, 13 referátů) a (3) konferenci Výzdoba a nápisové datace venkovských staveb konané u příležitosti 170 let od narození spisovatelky Terézy Novákové (10. května 2023, Litomyšl, 9 referátů). Součástí konferencí byla vždy odborná exkurze po památkových objektech venkovské i městské architektury v místech konání nebo blízkém okolí.

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení i v období 2020–2023 vydávala vlastní Zpravodaj, který je od roku 2015 supplementem Národopisného věstníku. Jeho obsahem jsou vybrané referáty z jednotlivých odborných konferencí, příspěvky od členů, zprávy o výstavách a seminářích s tematikou lidového stavitelství, výročích a životních jubileích osobností věnujících se lidové architektuře, s výběrovou oborovou bibliografií publikací, článků z odborných i vlastivědných periodik a sborníků.

Komise pro lidové obyčejy pod vedením Mgr. Gabriely Směřičkové uspořádala v letech 2020–2023 dvě pracovní zasedání a ve spolupráci s dalšími subjekty dvě mezinárodní konference zaměřené na témata dotýkající se problematiky lidových obyčejů. Konference Tradiční kontexty pití alkoholu a kouření se uskutečnila ve dnech 8.–9. června 2021 na půdě Ostravské univerzity. Konferenční příspěvky byly publikovány v souborné kolektivní monografii, která vyšla koncem roku 2021 pod stejnojmenným názvem

Tradiční kulturní kontexty pití alkoholu a kouření.

Vzhledem k tomu, že komise pracuje ve dvouletých cyklech, kdy se vždy v tomto období zabývá jedním daným tématem, bylo pro období 2022–2023 zvoleno téma Barva jako symbol. Pracovní zasedání ke zvolené problematice se konalo ve dnech 31. května–1. června 2022 na Ústavu evropské etnologie FF MU. Navazující mezinárodní konference s tématem Barva v lidové kultuře se konala 30.–31. května 2023 ve Starém Městě u Uherského Hradiště, konference se účastnilo 33 etnologů, historiků, filologů a dalších vědců, jejichž příspěvky budou publikovány v souborné stejnojmenné monografii, která vyjde do konce roku 2023. Současně si komise vytyčila na nadcházející dvouleté období 2024–2025 nové vědeckovýzkumné téma, a to Proměny obyčejové tradice a její vnímání na prahu 3. tisíciletí.

Semináře a konference

ČNS pokračovala i v období 2020–2023 v pořádání a spolupořádání vědeckých konferencí a workshopů, přičemž se na tomto poli ukázala jako jeden z nejdůležitějších aktérů v ČR, a to zejména díky činnosti obou komisí ČNS. ČNS většinou v partnerství s paměťovými institucemi, vysokými školami, Akademií věd a dalšími institucemi uspořádala celkem 11 akcí regionálního, národního i globálního významu a ČNS se tak ukazuje jako klíčový a respektovaný partner při přípravě odborných setkání v etnologii a příbuzných oborech. Organizace konferencí probíhala v hojném počtu i přes mnohdy velmi komplikovaná protipandemická opatření

platná v letech 2020 a 2021 a částečně ještě 2022. Vůbec nejvýznamnější akcí, na které se ČNS kdy organizačně podílela, byl mezinárodní kongres SIEF, který se uskutečnil v Brně počátkem června 2023 a zúčastnilo se ho 911 vědců z 49 zemí. V tomto smyslu se ČNS podařilo dosáhnout opravdu globální viditelnosti. Niže uvedený výčet zahrnuje nejdůležitější akce, na jejichž přípravě se ČNS (spolu) podílela, uvedeni jsou vždy i další partneři, zpravidla též kolektivní členové ČNS.

2020

Mezinárodní konference *Etnologie mezi vědou a politikou. Vy/po/zne/užívání etnologických věd od 19. století do současnosti* (Příbram – Březové Hory, 15. září–17. září 2020, Hornické muzeum v Příbrami, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., NÚLK)

2021

Mezinárodní konference *Tradiční kulturní kontexty pití alkoholu a kouření* (Ostrava, 8.–9. června 2021, Ostravská univerzita, Slováké muzeum v Uherském Hradišti)

Konference *Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím* (Zlín, 6.–7. září 2021, Klub H+Z, Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně)

Mezinárodní konference *Muzea v přírodě a jejich podíl na záchraně vesnického stavitelství* (Strážnice, 15.–16. září 2021, Ústav evropské etnologie FF MU Brno, NÚLK)

2022

Mezinárodní konference *Objekty venkovského stavitelství na původních místech s muzejními či jinými expozicemi* (Příkazy, 1.–2. července 2022, Ústav evropské etnologie FF MU Brno,

NMvP – Hanácké muzeum v přírodě, Obec Příkazy)

Konference *Nositelé nemateriálního kulturního dědictví a paměťové instituce* (Hlinsko, 1.–3. listopadu 2022, NMvP – Muzeum v přírodě Vysočina, Ministerstvo kultury ČR)

2023

Konference *Výzdoba a nápisové datace venkovských staveb a Symposium k 170. výročí od narození Terézy Novákové* (Litomyšl, 10.–12. května 2023, Ústav evropské etnologie FF MU Brno, Regionální muzeum v Litomyšli)

Mezinárodní konference *Barva v tradiční kultuře* (Staré Město u Uherského Hradiště, 30.–31. května 2023, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti)

Mezinárodní konference *16th International SIEF Congress – Living Uncertainty* (Brno, 7.–10. června 2023, SIEF, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Ústav evropské etnologie FF MU Brno, NÚLK)

Odborně-společenské setkání připomínající *Dr. Alenu Plessingerovou* (Praha, 20. června 2023, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.)

Konference *(NE)Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie* (Prostějov, 19.–21. září 2023, NMvP, Muzeum a galerie v Prostějově, Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.)

Mezinárodní spolupráce a spolupráce s UNESCO

Mezinárodní spolupráce ČNS byla i v letech 2020–2023 především ve znamení spolupráce s organizací UNESCO. Kromě

toho ale ČNS pokračovala i ve své dlouholeté spolupráci s dalšími organizacemi, zejména WCAA a *Národopisnou spoločnosť Slovenska*. Garankou mezinárodních styků ČNS byla po celé období, které tato zpráva zahrnuje, členka HV ČNS dr. Eva Kuminková.

ČNS je od roku 2010 akreditována při Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO a naplňuje poradní funkce pro Mezivládní výbor této úmluvy. Zároveň je členem Fóra nevládních organizací (NGO Forum), které sdružuje akreditované organizace za účelem efektivnějšího zapojení do naplňování Úmluvy a práce Mezivládního výboru. Vzhledem k tomu, že byla Česká republika na léta 2020–2024 zvolena členem Mezivládního výboru Úmluvy, oslovilo Ministerstvo kultury ČR členy ČNS zkušené v hodnocení nominací do světových seznamů nemateriálního kulturního dědictví (v letech 2016–2019 byla ČNS členem Evaluačního orgánu UNESCO), aby se podíleli na přípravě podkladů pro českou delegaci na zasedání výboru, které se v roce 2020 konalo poprvé online. Pět členů ČNS tak bylo do této práce zapojeno. Samotného zasedání výboru se zúčastnila členka HV ČNS dr. Eva Kuminková jako členka delegace České republiky a doc. PhDr. Daniel Drápala, Ph.D. zastupoval ČNS jako akreditovanou organizaci. Další tři členové ČNS se zúčastnili zasedání prostřednictvím webcastu. Další zasedání výboru se konalo od 13. do 18. prosince 2021 a zúčastnila se jej opět členka HV ČNS dr. Eva Kuminková jako členka delegace České republiky. 5.–7. července 2022 proběhlo v Paříži Valné shromáždění

akreditovaných společností smluvních stran Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO, předseda ČNS dr. Jiří Woitsch se zúčastnil zasedání online formou. 28. listopadu–3. prosince 2022 proběhlo zasedání mezivládního výboru Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO v marockém Rabatu. Po celou dobu zasedání probíhaly také aktivity NGO fóra akreditovaných nevládních organizací při této Úmluvě, jehož je ČNS členem.

ČNS dále spolupracuje se sesterskými národopisnými společnostmi na Slovensku a v Polsku, zde bohužel ve stále menší míře, především díky malému zájmu ze strany PTL. Spolupráce s *Národopisnou spoločnosť Slovenska* se týká především recipročního zveřejňování informací na webových stránkách obou společností, účasti zástupců obou společností na akcích pořádaných partnery či nabídky publikačních aktivit v odborných časopisech vydávaných ČNS, respektive NSS. V přátelské a kolegiální atmosféře se každoročně daří pořádat i společná přeshraniční setkání na vrcholu Velké Javořiny, kterých se pravidelně účastní cca 20 členek a členů obou společností, vč. předsedů a předsedkyň ČNS a NSS. V roce 2020 se setkání uskutečnilo i přes limitované možnosti přeshraničního styku 19. září, další pak proběhla 25. září 2021 a 15. října 2022.

ČNS se v roce 2011 stala přidruženým členem ICCN – *Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network* – mezinárodní organizace pracující v oblasti ochrany nehmotného kulturního dědictví a sdružující především místní samosprávy

a nevládní kulturní organizace, které pracují v této oblasti. ICCN má teprve krátkou historii, rozvíjí nicméně řadu aktivit, jejichž vyvrcholením jsou každoroční konference a workshopy. V současné době tvoří členskou základnu organizace přes 29 místních samospráv z 25 zemí světa. Rozšiřuje se také počet přidružených členů, mezi kterými jsou kromě ČNS také další organizace akreditované při Úmluvě o zachování nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

Kromě výše uvedených aktivit ČNS pokračovala i ve své dlouholeté spolupráci s dalšími organizacemi, zejména WCAA – *World Council of Anthropological Associations* (členem je od roku 2014), a to na úrovni podávání expertních stanovisek o dění v regionu střední Evropy či diseminaci informací o dění v WCAA mezi členskou základnu ČNS.

Hospodaření ČNS a grantové projekty

Hlavním vnitřním zdrojem příjmů ČNS jsou členské příspěvky placené jak řádnými (individuálními), tak kolektivními členy. Výše členských příspěvků činila v období 2020–2023 u řádných členů 400,- Kč, u členů kolektivních 1 500,- Kč. Od placení členských příspěvků jsou v souladu se stanovami ČNS osvobozeni čestní členové a členky ČNS a osoby starší 70 let, část z nich nicméně přispívá na chod společnosti i v postavení čestných či seniorních členek a členů ČNS. Členské příspěvky tvoří základní a nezbytnou bázi pro úhradu finanční spoluúčasti na všech grantových projektech, které ČNS každým rokem realizuje, a slouží k zajištění

chodu ČNS, zejména hrazení rozmanitých aktivit, které nejsou pokryty grantovými prostředky (provoz internetových stránek a bibliografie, pořádání konferencí, provoz archivu ČNS, poplatky za členství ČNS v mezinárodních organizacích, výplata ocenění ve Studentské ceně ČNS atd.). Samotný provoz ČNS je zajišťován na čistě dobrovolné bázi, všichni členové a členky exekutivy ČNS vykonávají své funkce bez nároku na odměnu a nenárokují ani úhrady nákladů, které jim vznikají např. při cestách na zasedání HV. Grantové, resp. dotační projekty přinášejí finance ze dvou klíčových externích zdrojů (Ministerstvo kultury a RVS) a bez nich by nemohla být činnost ČNS v aktuální podobě de facto vůbec rozvíjena. V období 2020–2023 realizovala ČNS každoročně 4 grantové projekty, stabilně byl z externích prostředků financován Národopisný věstník a digitalizační aktivity.

Níže je uveden základní přehled o realizovaných projektech i celkové finanční bilanci a rozpočtových tocích v jednotlivých letech. Účetnictví ČNS bylo po celou dobu vedeno externí účetní Ing. Olgou Mazouchovou, která přehledy zpracovává i pro potřeby vyúčtování grantových projektů pro jednotlivé poskytovatele. Z přehledů vyplývá setrvale záporný roční hospodářský výsledek ČNS a tím pádem pokles finančních rezerv společnosti. Tento fakt HV vnímá jako možné ohrožení finanční stability ČNS ve střednědobém horizontu, které lze řešit buď ukončením podávání grantových projektů vyžadujících nikoliv nevýznamnou spoluúčasť ČNS (což by ale de facto zneumožnilo další vydávání Národopisného

věstníku), či navýšením členských příspěvků. Vzhledem k tomu, že k poslednímu navýšení členských příspěvků došlo od 1. 1. 2015 a ČNS prozatím nereagovala na dramatickou inflaci navyšující veškeré výdaje na činnost ČNS, jeví se navýšení členských příspěvků jako jediné optimální řešení a HV ČNS předloží takový návrh nejpozději Valnému shromáždění ČNS konanému v roce 2026.

2020

Dotace Ministerstva kultury podpořila vydání prvního čísla Národopisného věstníku 2020, ročník XXXVII (79) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 96 150,- Kč, podíl MK činil 65 000,- Kč (67,60 % celkových nákladů). Druhým projektem podaným k Ministerstvu kultury byl projekt Digitalizace a pasportizace dotazníků České národopisné společnosti – 2. etapa (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 91 400,- Kč, podíl MK činil 56 000,- Kč (61,27 % celkových nákladů). RVS podpořila vydání druhého čísla Národopisného věstníku 2020, ročník XXXVII (79) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 77 982,- Kč, podíl RVS činil 46 000,- Kč (58,99 % celkových nákladů). RVS podpořila také projekt Vědecká konference Etnologie mezi vědou a politikou. Vy/po/zne/užívání etnologických věd od 19. století do současnosti (řešitelka Jana Nosková). Celkové náklady na projekt činily 39 225,- Kč, podíl RVS činil 14 000,- Kč (35,69 % celkových nákladů).

Přehled příjmů a výdajů ČNS za období od 1. ledna 2020 do 31. prosince 2020,

k 31. prosinci 2020 byl konečný zůstatek na účtu ČNS 264 943,31,- Kč:

Příjmy

členské příspěvky	97 750,00 Kč
dotace	181 000,00 Kč
publikace (prodej a digitalizace)	830,00 Kč
ostatní příjmy	0,00 Kč
přijatý úrok	0,00 Kč
celkem	279 580,00 Kč

Výdaje

poštovné	8 611,00 Kč
cestovné	0,00 Kč
čl. poplatky	6 663,00 Kč
mzdy, odvody z mezd	226 860,00 Kč
graf. příprava, tisk, digitalizace	148 244,00 Kč
konference ČNS	27 078,00 Kč
ostatní režie	38 763,00 Kč
celkem	456 219,00 Kč

2021

Dotace Ministerstva kultury podpořila vydání prvního čísla Národopisného věstníku 2021, ročník XXXVIII (80) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 95 418,- Kč, podíl MK činil 65 000,- Kč (68,29 % celkových nákladů). Druhým projektem podaným k Ministerstvu kultury byl projekt Digitalizace a pasportizace dotazníků České národopisné společnosti – 3. etapa (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 100 614,- Kč, podíl MK činil 56 000,- Kč (55,66 % celkových nákladů). RVS podpořila vydání druhého čísla Národopisného věstníku 2021, ročník XXXVIII (80) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 77 575,- Kč, podíl RVS činil 46 000,- Kč (59,30 %

celkových nákladů). RVS podpořila také projekt Bibliografická databáze národopisných příspěvků: doplňování, správa a konverze dat (řešitel Martin Novotný). Celkové náklady na projekt činily 28 206,- Kč, podíl RVS činil 14 000,- Kč (49,63 % celkových nákladů).

Přehled příjmů a výdajů ČNS za období od 1. ledna 2021 do 31. prosince 2021, k 31. prosinci 2021 byl konečný zůstatek na účtu ČNS 230 398,71 Kč:

Příjmy

členské příspěvky	104 400,00 Kč
dotace	181 000,00 Kč
publikace (prodej a digitalizace)	1 404,00 Kč
celkem	286 804,00 Kč

Výdaje

poštovné	11 692,00 Kč
kancelářské potřeby	2 805,00 Kč
občerstvení	4 396,00 Kč
mzdy, odvody z mezd	91 200,00 Kč
graf. příprava, tisk, digitalizace	189 917,00 Kč
překlady	3 650,00 Kč
ostatní režie	6 500,00 Kč
celkem	310 160,00 Kč

2022

Dotace Ministerstva kultury podpořila vydání prvního čísla Národopisného věstníku 2022, ročník XXXIX (81) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 107 237,- Kč, podíl MK činil 69 000,- Kč (64,34 % celkových nákladů). Druhým projektem podaným k Ministerstvu kultury byl projekt Bibliografická databáze národopisných příspěvků: migrace dat do nového knihovního systému, revize a doplnění databáze

(řešitel Martin Novotný). Celkové náklady na projekt činily 139 355,- Kč, podíl MK činil 90 000,- Kč (64,29 % celkových nákladů). RVS podpořila vydání druhého čísla Národopisného věstníku 2022, ročník XXXIX (81) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 76 022,- Kč, podíl RVS činil 46 000,- Kč (60,5 % celkových nákladů). RVS podpořila také projekt Digitalizace a pasportizace dotazníků České národopisné společnosti – 4. etapa (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 26 712,- Kč, podíl RVS činil 14 000,- Kč (52,4 % celkových nákladů).

Přehled příjmů a výdajů ČNS za období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2022, k 31. prosinci 2022 byl konečný zůstatek na účtu ČNS 172 602,53 Kč:

Příjmy

členské příspěvky	93 300,00 Kč
dotace	219 000,00 Kč
publikace (prodej a digitalizace)	360,00 Kč
celkem	312 660,00 Kč

Výdaje

poštovné	12 214,00 Kč
kancelářské potřeby	3 091,00 Kč
občerstvení, květiny	9 474,00 Kč
mzdy, odvody z mezd	99 580,00 Kč
graf. příprava, tisk, digitalizace	229 124,00 Kč
překlady	4 660,00 Kč
ostatní režie	18 000,00 Kč
celkem	376 143,00 Kč

2023

Fiskální data za rozpočtový rok 2023 nejsou k datu podání zprávy (18. září 2023) k dispozici, a to ani na úrovni

dílčího vyúčtování grantových projektů. Zpráva o hospodaření v roce 2023 proto bude součástí zprávy o činnosti ČNS za další období. Pro rok 2023 byly ČNS uděleny následující dotační podpory: Dotace Ministerstva kultury ve výši 73 000,- Kč podporuje vydání prvního čísla Národopisného věstníku 2023, ročník XL (82) (řešitel Miroslav Válka). Druhým projektem podpořeným Ministerstvem kultury je Pasportizace dotazníků České národopisné společnosti – 5. etapa (řešitel Roman Malach), výše přiznané dotace činí 57 000,- Kč. RVS podporuje částkou 55 000,- Kč vydání druhého čísla Národopisného věstníku 2023, ročník XL (82) (řešitel Miroslav Válka) a uspořádání vědecké konference (NE)Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie (řešitel Jiří Woitsch) částkou 30 000,- Kč.

Shrnutí a výhled na období 2024–2026

ČNS prokázala v letech 2020–2023 schopnost fungovat a v souladu se svými Stanovami „napomáhat rozvoji etnologie, realizaci, propagaci a popularizaci výsledků tohoto oboru“, a to i v kontextu celé řady nečekaných a nepříznivých okolností (pandemie covid-19, nemožnost dále provozovat vlastní archiv, dočasné znepřístupnění bibliografie národopisných příspěvků). ČNS po celou dobu vydávala klíčové oborové periodikum Národopisný věstník a další publikace, provozovala internetové stránky, pořádala a spolupořádala konference a workshopy, organizovala a udělovala Anketu ČNS a Studentskou cenu a intenzivně se

zapojovala do oborového dění i na mezinárodní úrovni vč. spoluúčasti na přípravě globálního etnologického kongresu SIEF. Dokončena byla první část dlouholetého digitalizačního projektu dotazníkových výzkumů a v unikátně krátkém čase se podařilo předat archivní dědictví ČNS do renomovaného archivu. Díky řadě realizovaných studentských výzkumů svoji smysluplnost a životaschopnost prokázal i fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc. V letech 2022–2023 proběhla další revize unikátní dopisovatelské sítě, která nyní zahrnuje jen skutečně aktivní a motivované dobrovolné spolupracovníky ČNS.

Ne zcela dořešeným úkolem a výzvou, která bude stát před nově zvoleným HV je udržení finanční stability ČNS, kterou zajistí pouze zvýšení členských příspěvků, ideálně v kombinaci s hledáním dalších zdrojů financování nad rámec stávajících grantových projektů. Větší pozornost, případně též využívání dalších a efektivnějších komunikačních kanálů, bude potřeba věnovat rekrutaci nových členů a členek společnosti a v neposlední řadě aktivizaci a motivaci členské základny, která se ne vždy optimálním způsobem do některých činností zapojuje (setrvale poměrně nízký počet hlasů v Anketě ČNS, nedostatečné využívání možností internetových stránek ČNS k propagaci činnosti zejm. kolektivních členů).

Celkově je však činnost ČNS v období 2020–2023 možné hodnotit jako jednoznačně úspěšnou a zároveň je nutno zdůraznit, že výše uvedených úspěchů by ČNS nedosáhla bez dobrovolné a časově náročné práce členů a členek HV,

redaktorů a redakce Národopisného věstníku, vedení a členstva obou komisí a v neposlední řadě bez takřka každodenní participace a pomoci aktivních členů a členek ČNS. Všem těmto osobám náleží velký dík. Zvláštní poděkování je pak na úplný závěr této zprávy potřeba vyjádřit dlouholetým členkám HV PhDr. Evě Kuminkové, Ph.D., a PhDr. Zuzaně Čermákové, Ph.D., které zastávaly v exekutivě ČNS významné funkce, výrazně přispěly k jejímu rozvoji, ale do dalšího funkčního období se rozhodly již nevstupovat.

Jiří Woitsch

Předseda České národopisné společnosti, z. s.

Zpráva kontrolní komise o hospodaření a činnosti České národopisné společnosti, z. s., od 1. 1. 2020 do 31. 7. 2023

Revize hospodaření České národopisné společnosti se týkala let 2020, 2021, 2022 a části roku 2023. Revize byla provedena podle účetních záznamů, byly předloženy i sjetiny peněžních deníků. Účetnictví je vedeno účetní společností Ing. Olgou Mazouchovou a pokladní PhDr. Janou Pospíšilovou, Ph.D. ČNS má uložené prostředky u FIO banky.

Každý rok získala společnost finance z grantů různých poskytovatelů: